

Verslag Workshop 5: Mondiale instellingen.

(Door Tijn van Beurden)

Moderator: Piet Terhal (Oikos, NL.)

Inleiders: Hans Opschoor (VU Amsterdam, Institute of Social Studies, Den Haag) en Francine Mestrum (Vrije Universiteit Brussel).

In zijn inleiding geeft Piet Terhal aan dat de rol van de instituten breed moet worden opgevat, Francine Mestrum zal vooral de nadruk leggen op de politieke facetten, terwijl Hans Opschoor als milieueconoom vooral de economische kanten zal belichten.

Inleiding Francine Mestrum

Aan de hand van een PowerPoint demonstratie begon Francine haar inleiding met te stellen dat ze op het terrein van mondiale instellingen weinig nieuws zou melden, omdat het allemaal goed is beschreven in allerlei publicaties.

De twee probleemstellingen met betrekking tot de Mondiale instellingen die ze nader wil uitwerken zijn: nationaal versus algemeen belang en democratische legitimering en actie van onderop.

Nationaal versus algemeen belang

Mondiale instellingen zijn belangrijk omdat de problemen grensoverschrijdend zijn. Het is erg moeilijk om te definiëren wat algemeen belang is, omdat veel mensen de gevolgen nog niet voelen van de bedreigingen. Ook is er sprake van een valse consensus, iedereen in deze zaal zou het met elkaar eens kunnen zijn over wat duurzame ontwikkeling is, maar dat geldt niet voor iedereen op de wereld. Drie mogelijkheden bieden zich aan: Ten eerste: het belang van de meerderheid laten prevaleren (mobiliseren) wat lastig is. Ten tweede: de valse consensus doorbreken (politiseren) dus uitleggen wie verliest. Ten derde: het verlicht eigenbelang (bewustmaking), dat is dan een kwestie van tijd waarbij politieke stabiliteit belangrijk is. Voor die drie geschetste mogelijkheden is de VN een onvolmaakte oplossing, gelet op de machtsverhoudingen en tegelijkertijd ook een ideale oplossing omdat alle staten een soevereine gelijkheid hebben.

Democratische legitimatie

De VN is feitelijk de enige instelling met een minimum aan democratische legitimering waar een mondiale publieke opinie kan worden gehoord. Wel is er de behoefte om een gekozen parlement toe te voegen, waarvan de NGO's zeker geen deel uit moeten maken. Het probleem bij de NGO's is namelijk de legitimatie en de vaak onduidelijke achtergrond. Een aantal NGO's zijn door grote ondernemingen opgezet, waardoor de invloed van de multinationals nog verder zou toenemen.

Er is een grote behoefte aan een mondiale milieuorganisatie. Ook zouden andere internationale instellingen ondergeschikt gemaakt moeten worden aan de VN. De Sociaal-Economische Raad zou omgevormd moeten worden in een Raad voor economische en sociale duurzaamheid.

Groepen als G8, G20 hebben geen enkele democratische legitimiteit. De enige groep met echte legitimatie is de G192 d.w.z. alle lidstaten tezamen.

Afstaan van bevoegdheden aan mondiale instellingen is feitelijk niet nodig, maar wel het democratisch in elkaar doen overgaan van verschillende beleidsniveaus en het delen van bevoegdheden. Daarbij is wel een belangrijke rol weggelegd voor de civil society.

In de volgende voorgestelde verklaring wordt duidelijk op welke aspecten mondiale hulpgoederen betrekking zouden moeten hebben.

Universele verklaring voor mondiale hulpgoederen.

- Duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen.
- Prioriteit voor de gebruikswaarde.
- Respect voor multiculturele verscheidenheid.
- Economische en sociale duurzaamheid.
- Democratische controle.

Uiteindelijk is er volgens de inleidster geen goed nieuws; we steunen af op grote conflicten. Actie is daarom vandaag al geboden, we kunnen niet wachten op de cultuuromslag waar we aan werken.

Inleiding Hans Opschoor

Aan de hand van zijn PowerPoint demonstratie begon Hans zijn inleiding met het formuleren van de probleemstellingen rond de mondiale instellingen: 1) Primaat van de politiek: nationaal versus algemeen. 2) Toetsingskaders duurzame markt. 3) Naar een World Treasury? 4) Democratische legitimering en actie?

Bij de theoretische benadering van de problematiek maakt hij gebruik van de formuleringen van Jürgen Habermas: idealiter is de maatschappij een communicatieve leefwereld, maar in werkelijkheid gekoloniseerd door systemen. Van belang daarbij zijn de inbedding van de leefwereld in de biosfeer (milieugebruiksruimte), de relatieve basis van economische en politieke systemen en de rol van de countervailing power.

De economische voetafdruk wordt verhoogd door drie factoren: 1) groeiwang (reclame) en groei drang (de consument wil het zelf ook). 2) afwenteling 3) achterstelling, het verschuiven naar de toekomst.

Voor een echt duurzame en solidaire economie is nodig dat de neoliberale markt door regulering van de staat wordt beteugeld.

Op PowerPoint dia 6 is te zien wie zich allemaal met het milieu bemoeit, duidelijk blijkt hoe ingewikkeld het daarom allemaal is.

Duurzame markt

Voor het verkrijgen van een duurzame markt zijn veranderingen nodig binnen het systeem en van het systeem. Veranderingen in het systeem omvatten onder andere: 1) het uit de vrijwilligheidsfeer halen van de verantwoordelijkheid van bedrijven, (vrijwillige gedragscodes en convenanten). 2) daadwerkelijk toepassen van al geformuleerde beginselen,

bijvoorbeeld de RIO-principes. 3) Het opnemen van duurzaamheid en solidariteit in de DOHA handelsronde.

De nodige veranderingen van het systeem omvatten onder andere: 1) introductie van sterke mondiale autoriteiten 2) beheersing van kapitaalstromen 3) beheersing en heroriëntatie van economische groei.

Naar een World Treasury?

Diepgaande systeemveranderingen zijn nodig. De huidige crisis biedt kansen voor de volgende hervormingen:

- Invoering van Keynes++ (dubbel plus): Keynes was alleen gericht op werkgelegenheid, toevoeging van duurzaamheid en solidariteit is nodig.
- Bevordering stabiliteit door regelgeving en toezicht
- Een nieuwe reserve valuta, dus de rol van de zwakke, kwetsbare US dollar vervangen.
- De mondiale geldschepping en geldcirculatie moet zich richten op de reële economische behoeftes en niet naar de financiële innovatieve producten van de banken.
- Democratisering van het IMF en democratisch toezicht op nieuwe fiscale en monetaire instituties.

Hoe te realiseren?

Realisatie van de hierboven geformuleerde hervormingen zal natuurlijk niet makkelijk zijn, een aantal belemmerende factoren zijn:

- de VN is slechts een club van staten en maatregelen kunnen pas genomen worden als iedere staat instemt, een traag proces dus.
- de antiglobalisten vormen geen echte eenheid en formuleren geen eensluidende hervormingsvoorstellen.
- de machtsverhoudingen tussen staten zijn asymmetrisch.

Uiteindelijk is snelle besluitvorming gewenst en dat kunnen bijvoorbeeld alleen clubs als de G20 en de VS (Obama) samen met China.

Reacties op de inleidingen

Francine Mestrum: wat de laatste opmerking van Hans betreft, ik denk dat de EU toegevoegd zou moeten worden aan het koppel Obama en China. In de praktijk heeft Hans wel gelijk met zijn stelling denk ik, maar het grote bezwaar blijft dan wel dat die clubs oplossingen bedenken die stroken met hun eigen belangen, onder andere Afrika blijft daarbuiten.

- De betogen klinken als muziek in mijn oren. We moeten hameren op concrete voorstellen. Vooral een goede discours over Bretton Woods is nodig. Daarnaast zijn hervormingen van de VN nodig, waaronder afschaffing van het vetorecht. De offshore fiscale paradijzen dienen te verdwijnen net als de geheime bankrekeningen in Zwitserland.

- De USA is de enige supermacht en omzeiling van die macht is onmogelijk. Het afdwingen van zaken kan dus alleen samen met de USA.

- Een nieuwe onafhankelijke Wereldbank is nodig.

- Er is consumptiedwang omdat de marketing zo sterk is, daardoor is het moeilijk om minder te consumeren. Er is nu sprake van meerdere crisissen: olie, gas, voedsel mede door de verstovende biobrandstof en de kredietcrisis. De meting van inkomensverschillen is in Nederland op de achtergrond geraakt. Het begrip efficiency wordt veelvuldig gebruikt in discussies, maar feitelijk gaat het dan meer om het eigenbelang.

- Het is zinvol nieuwe instituten op te richten. Men zou beter het begrip duurzame voldoening kunnen hanteren, dus positief motiveren via een blijde boodschap.

Francine:

- Invoering van een nieuwe reserve munt is goed mogelijk.
- Het hele verhaal uitleggen is niet zo moeilijk, maar men wil het collectief niet.
- Wat betreft de machtsverhoudingen, de USA kan haar macht verliezen, Brazilië en China kunnen meer macht verwerven. De druk op de USA kan dus worden opgevoerd.
- Ik ben het niet eens met de opmerking dat het neoliberalisme is afgeschreven. Wel is het even weg uit het discours, maar zeker niet uit de praktijk
- Ten aanzien van de hervorming van het IMF en de Wereldbank, het zou al veel helpen als die instellingen doen wat in hun statuten staat.
- Herverdeling is inderdaad weg, de neoliberale benadering heeft het alleen over armoedebestrijding. Mondiale herverdeling van de rijkdom is noodzakelijk.

Hans Opschoor:

- De USA is dominant in het IMF en de Wereldbank door het vetorecht.
- Via een dialoog van staten met Obama kan wellicht een klein deel worden gerealiseerd van het totale wensenpakket.
- Dat de consumptiedwang door de marketing wordt opgelegd en daardoor de footprint vergroot zal breder moeten worden uitgedragen.
- De inkomensongelijkheid neemt schrikbarend toe als gevolg van de neoliberale modellen.
- De Washington consensus is zeker niet dood, alleen wat stil.
- Voor verwezenlijking van de broodnodige hervormingen zijn coalities en partners nodig.
- De overheid verandert alleen onder druk.
- De militaire uitgaven en belangen zijn kolossaal, in 2007 gaf de USA aan militaire doelen evenveel uit als aan 600 jaar VN.

Piet Terhal: ik zou willen opmerken dat het ook verlicht eigenbelang is om conflicten te vermijden.

Francine:

- Op dit moment bereidt de EU zich voor op conflicten en protesten, onder andere door opslag van biometrische gegevens en de terreurbestrijdingsmaatregelen. Datzelfde gebeurt in de USA. China is waarschijnlijk nu al goed toegerust.
- Het World Social Forum wil geen strakke eenheid, maar ze hebben wel een duidelijke boodschap, zie ook Latijns Amerika waar mensen worden gemobiliseerd om gebruik te maken van hun democratische en culturele rechten. Dat is de Countervailing Power.

Er volgden in de workshop brede beraadslagingen over het formuleren van twee conclusies. Na enige tijd ontstond consensus over de inhoud, de exacte formulering werd gedelegeerd aan de moderator en inleiders.

De conclusies

*) Rechtvaardige verdeling van toegang tot en de vruchten van de mondiale gebruiksruijnte dient met kracht te worden bepleit vanuit het besef van mondiale solidariteit en ecologische kwetsbaarheid, maar ook verlicht eigenbelang, het vermijden van toekomstige grote conflicten. De EU moet in het kader van de UNFCC (klimaatsonderhandelingen rond Kopenhagen) daarin een leidende rol spelen.

*) De Bretton Woods instellingen (Wereldbank en IMF) moeten in het kader van de VN fundamenteel worden hervormd, waarbij men zich met name moet richten op voorziening en financiering van publieke goederen. Er moet een vernieuwd internationaal geldstelsel komen dat onafhankelijk kan functioneren van nationale belangen.

(Tijn van Beurden 17 jan 2009)